

RIKSDAGSUNDERSÖKNINGEN

PM

Datum:
2015-06-14

Mottagare:
2014 års
Demokratiutredning

Författare:
David Karlsson,
Förvaltningshögskolan

Upplevelser av makt i riksdag och kommun

I detta PM undersöks svenska politikernas upplevelser av vem som har inflytande över hur politik utformas. Riksdagsledamöternas upplevelser om vem som har inflytande över politiken på nationell nivå jämförs med kommunpolitikernas upplevelser om politiken den lokala nivån. Dataunderlaget bygger på Riksdagsundersökningen 2014 som jämförs med Kommun- och landstingsfullmäktigeundersökningen 2012.

I all forskning om politik och demokrati är makt ett centralt begrepp. Vi vill veta vilka institutioner, aktörer och krafter som har inflytande över politiken för att kunna ta ställning till om situationen är tillfredsställande eller behöver förändras.

En del av makten är formell och synlig. Vi vet vem som enligt lagar och regler har befogenhet att fatta vissa beslut, och vem som lyder under vem i den offentliga hierarkin. Men mycket av makten är informell, och därför svårare att få syn på. Att mäta osynlig informell makt är därför en utmaning för forskningen. Ett sätt att ta sig an denna uppgift är att utgå från så kallad ryktesmakt, det vill säga att be insatta bedömare att uppskatta hur stort inflytande olika aktörer har (se till exempel Boogers, 2014; Hunter, 1953). Metoden har också upprepade gånger använts för att undersöka politisk makt i Sverige genom att utgå från politikernas upplevelser (Bäck, 2005; Gilljam, Karlsson, & Sundell, 2010; Karlsson, 2006; Karlsson & Gilljam, 2015; Skoog & Karlsson, kommande).

Metoden har sina brister, inte minst för att en del av maktutövningen sker i det fördolda och därmed inte är känd för alla i omgivningen. Makt tar sig många uttryck och det är möjligt att olika bedömare väger in olika saker när det uppskattar hur mycket makt någon har. Det kan också hända att politiska egenintressen färgar bedömningen.

Metodens styrka ligger i att politiker normalt har bättre insyn än de flesta i hur det politiska arbetet bedrivs. Makt är något som ständigt problematiseras i politiska kretsar och politiker, som själva försöker utöva inflytande, är mycket medvetna om i vilken grad de lyckas med det och i vilken grad andra aktörer och institutioner förmår påverka politiken. Och i någon mening kan man också säga att politikernas subjektiva uppfattning om olika aktörers makt (det vill säga politisk ryktesmakt) är ett minst lika bra mått på makt jämfört med mått som bygger på dessa aktörers och institutioners faktiska agerande. En aktör som uppfattas som svag av sin omgivning är också svag.

Riksdagsundersökningen och Kommun- och landstingsfullmäktigeundersökningen

Riksdagsundersökningen (RDU) genomförs i form av en enkät till samtliga ledamöter i Sveriges riksdag. Den första undersökningen genomfördes 1969 och på senare år genomförs den varje mandatperiod. 2014 års upplaga är den tionde i sitt slag (Brothén & Holmberg, 2010; Esaiasson & Holmberg, 1996; Holmberg, 1974; Holmberg & Esaiasson, 1988; Karlsson & Gilljam, 2014).

RDU 2014 inleddes i december 2014 och avslutades i början av maj 2015. Ungefär hälften av svaren inkom under 2014. Undersökningen genomfördes både som post- och webbenkät, och ungefär lika många svar inkom för vardera metoden. Totalt svar från 306 riksdagsledamöter (88 procent). Alla ledamöter svarade dock inte på alla frågor, och frågorna om mak besvarades av cirka 78 procent. Sett till hela undersökningen uppvisade Sverigedemokratiska ledamöter hade en något lägre svarsfrekvens (74 procent), övriga partier låg mellan 83–95 procent (Karlsson & Nordin, 2015). Primärforskare och undersökningsledare för RDU 2014 är David Karlsson och biträdande undersökningsledare är Lukas Nordin. Bakom undersökningen står även ett vetenskapligt råd bestående av Henrik Ekengren Oscarsson (projektledare), och Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Sören Holmberg och Lena Wängnerud. RDU 2014 finansieras av Riksbankens Jubileumsfond.

I detta PM jämförs resultat från RDU 2014 med resultat från Kommun- och landstingsfullmäktigeundersökningen (KOLFU). KOLFU är en enkätstudie från Göteborgs universitet riktad till samtliga fullmäktigeledamöter i Sveriges 290 kommuner och 20 landsting/regioner. Undersökningen har genomförts två gånger, 2008 och 2012, och svarsfrekvensen 2008 var 69 procent och 2012 79 procent. Ansvariga forskare har varit Mikael Gilljam, David Karlsson samt (2010) Anders Sundell (Gilljam, Karlsson & Sundell, 2010; Karlsson & Gilljam, 2014).

Frågor om makt

I både KOLFU 2008 och 2012 ställdes frågor om fullmäktigeledamöternas upplevelse kring vem som har inflytande över den politiska verksamheten i kommunerna. Ledamöterna tog ställning till en rad aktörer vars inflytande graderades på en skala 0–10. I KOLFU 2008 ställdes därtill en anslutande fråga kring vilka av dessa aktörer som politikerna ansåg borde ha mer eller mindre makt.

I Riksdagsundersökningen 2014 ställdes för första gången motsvarande frågor om riksdagsledamöters upplevelse av makten på den nationella nivån. Samtidigt tillfrågades ledamöterna kring vilka av dessa aktörer som borde ha mer eller mindre makt. Resultaten i RDU är därför delvis jämförbara med KOLFU om man utgår från aktörernas och institutionernas roller och funktioner på respektive politisk nivå. Men det ska genast sägas att jämförelserna mellan de två studierna måste göras med mycket stor försiktighet. Undersökningarna rör olika kategorier av politiker, de genomfördes vid olika tidpunkter och de aktörer och institutioner som politikerna tog ställning till varierade eftersom frågebatterierna baserades på den lokala respektive den nationella politiska kontexten.

En väsentlig skillnad är därtill att maktdelningen i riksdag och kommun fungerar på olika sätt. Riksdagsledamöter som tar plats i regeringen lämnar sin plats i riksdagen – och statsråden har därför inte svarat på RDU. Men i kommunerna är en väsentlig andel av fullmäktigeledamöterna också ledamöter i kommunstyrelsen, och bland de övriga ledamöterna har flertalet exekutiva uppdrag i nämnder eller motsvarande organ. Det betyder att när kommunpolitikerna uttalar sig om fördelningen av inflytande mellan parlamentet och exekutivmakten bedömer många sitt eget inflytande i två kapaciteter (inklusive oppositionspolitikerna), medan det i riksdagen definitionsmässigt är en bedömning av två olika aktörsgrupper.

Resultaten från frågan om upplevd makt i RDU 2014 presenteras i tabell 1 och en översiktlig jämförelse mellan dessa resultat och kommunpolitikernas svar i KOLFU 2012 redovisas i tabell 2.

Tabell 1. Riksdagsledamöters upplevelser av olika aktörers och institutioners inflytande (procent och medelvärde 0–10)

	<i>Inget inflytande alls</i>							<i>Mycket stort inflytande</i>				<i>Medelvärde</i>
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Riksdagen	0	0	0	1	2	2	4	9	23	19	39	8,6
Regeringen	1	0	1	1	2	3	4	9	19	24	38	8,5
EU	1	0	1	2	4	6	11	23	21	21	10	7,4
Journalister	0	1	1	3	3	7	10	25	20	18	12	7,4
Statliga myndigheter	0	0	1	4	6	16	21	24	18	7	2	6,5
Näringslivet	0	0	1	3	5	18	24	22	19	5	3	6,4
Kommuner och landsting	0	0	2	7	10	16	22	21	16	6	1	6,1
Intresseorganisationer	0	0	1	6	9	18	26	21	14	2	1	6,0
Medborgarna	0	5	7	6	7	16	24	16	11	3	6	5,8
Professionella lobbyister	1	2	6	6	13	21	22	14	11	3	3	5,5
Du själv	1	5	7	6	7	19	19	17	13	4	1	5,5

Kommentar: Riksdagsledamöterna svarade på frågan ”Hur stort inflytande anser Du att var och en av följande aktörer har på den politik som förs på nationell nivå i Sverige?” på en elvgradig skala från 0 (Inget inflytande alls) till 10 (Mycket stort inflytande). I tabellen har de aktörer/institutioner som ledamöterna bedömde rangordnats efter vilka som upplevs ha störst inflytande.

Källa: Riksdagsundersökningen 2014 (N=269-272).

Tabell 2. Jämförelse mellan upplevt politiskt inflytande på nationell och lokal nivå (medelvärde 0–10 och differens)

	<i>Riksdagen</i>	<i>Kommunfullmäktige</i>	<i>Differens KF-RD</i>
Parlamentet	8,6	6,4	-2,2
Exekutiven	8,5	8,2	-0,3
Förvaltningen	6,5	6,4	0,0
Näringslivet	6,4	5,0	-1,4
Journalister	7,4	4,7	-2,7
Medborgarna	5,8	4,2	-1,5
Du själv	5,5	5,4	0,0

Kommentar: I KOLFU 2012 svarade kommunfullmäktigeledamöterna på en fråga som motsvarade den riksdagsledamöterna svarade på i RDU 2014 (”Hur stort inflytande anser du att var och en av följande aktörer har över kommunens politiska verksamhet”). De aktörer/institutioner som kommunpolitikerna tog ställning till var relaterade till den lokala politiska nivån. I denna tabell jämförs de alternativ som har sina motsvarigheter i båda undersökningarna: Parlamentet (RDU: Riksdagen; KOLFU: Kommunfullmäktige), Exekutiven (RDU: Regeringen; KOLFU: Kommunstyrelsen), Förvaltningen (RDU: Statliga myndigheter; KOLFU: Tjänstemännen), Näringslivet (RDU: Näringslivet; KOLFU: Det lokala näringslivet), Journalister (RDU: Journalister; KOLFU: Journalister som bevakar kommunpolitiken), Medborgarna och ”Du själv” (samma formulering i båda undersökningarna).

Källor: Riksdagsundersökningen 2014 (N=269-272) och KOLFU 2012 (N = 8791-8846).

Det är tydligt att riksdagsledamöterna anser att statsmakterna riksdag och regering har det största inflytandet över politiken på den nationella nivån (8,6 respektive 8,5 på 0–10-skalan). Därefter kommer EU och Journalister i en klass för sig (båda 7,4). Statliga myndigheter (6,5) och näringslivet (6,4) upplevs ha ett något större inflytande än kommuner och landsting (6,1) och intresseorganisationer (6,0)

Bland de kategorier som upplevs ha minst makt återfinns medborgarna (5,8), professionella lobbyister (5,5) och ”du själv”, det vill säga den enskilde ledamotens genomsnittliga bedömning av det egna inflytandet (5,5)

Bland riksdagsledamöterna upplevs alltså parlamentet (riksdagen) och exekutiven (regeringen) ha ungefär lika mycket makt. Detta resultat skiljer sig dramatiskt från den kommunala nivån där den lokala exekutiven i form av kommunstyrelsen upplevs ha ett väsentligen större inflytande än det lokala parlamentet, fullmäktige. En förklaring här ligger förstås i tidpunkten för undersökningen – det vill säga att Sveriges regering har svårt att få majoritet för sin politik i riksdagen och är beroende av Decemberöverenskommelsen för att kunna regera. I kommunerna är majoritetsstyre det vanliga, och parlamentets inflytande begränsas därmed.

Inflytandet för förvaltningen och för den enskilde ledamoten upplevs som ungefär lika högt på nationell och lokal nivå. Journalister och medborgare upplevs som mer inflytelserika på nationell nivå.

Vem bör ha mer respektive mindre makt?

I RDU 2014 svarade även riksdagsledamöterna på huruvida de aktörer och institutioner som nämndes i tabell 1 borde ha större eller mindre inflytande över den politik som förs i Sverige. Svartalternativen var ”bör ha mindre inflytande”, ”bör ha samma inflytande”, respektive ”bör ha mer inflytande”.

En motsvarande fråga ställdes inte i KOLFU 2012, men i KOLFU 2008 fanns en fråga av denna typ med. I tabellerna 3 och 4 nedan redovisas resultaten från dessa frågor, där aktörerna och institutionerna rangordnas efter i vilken grad politikerna anser att de bör ha mer respektive mindre inflytande. Jämförelser mellan RDU och KOLFU kan här endast göras i mycket övergripande termer av samma skäl som nämndes ovan. Det är nu sex år mellan undersökningarna och fullmäktige nämndes inte som alternativ i KOLFU 2008.

**Tabell 3. Vem bör ha mer eller mindre makt över den *nationella* politiken?
(procent och balansmått)**

	<i>Bör ha mindre inflytande</i>	<i>Bör ha samma inflytande som idag</i>	<i>Bör ha mer inflytande</i>	<i>Balans (mer-mindre)</i>
Medborgarna	0	58	42	+42
Riksdagen	2	60	38	+36
Du själv	0	69	31	+31
Regeringen	5	74	21	+16
Kommuner och landsting	4	79	17	+13
Intresseorganisationer	15	80	5	-10
Statliga myndigheter	19	79	2	-17
Näringslivet	23	71	6	-17
EU	50	48	2	-48
Professionella lobbyister	57	43	0	-57
Journalister	68	32	0	-68

Kommentar: Frågan löd: ”Hur stort inflytande anser Du att var och en av följande aktörer bör ha över vilken politik som förs på nationell nivå i Sverige?”. Svarsalternativen listas i kolumnrubrikerna. Alternativen har rangordnats efter balansmålet.

Källa: Riksdagsundersökningen 2014 N=266-272.

**Tabell 4. Vem bör ha mer eller mindre makt över den *lokala* politiken?
(procent och balansmått)**

	<i>Bör ha mindre inflytande</i>	<i>Bör ha samma inflytande som idag</i>	<i>Bör ha mer inflytande</i>	<i>Balans (mer-mindre)</i>
Medborgarna	1	52	47	+45
Övriga kommunpolitiker	1	55	44	+43
Du själv	0	67	33	+33
Det lokala näringslivet	8	72	20	+12
Kommunstyrelsen	13	74	13	0
Kommunstyrelsens ordförande	26	68	6	-20
Statliga myndigheter	37	60	3	-34
Journalister som bevakar kommunpolitiken	41	57	2	-38
Tjänstemännen	44	54	2	-42

Kommentar: Frågan löd: ”Anser du att någon eller några av aktörerna [som nämnts i tidigare fråga] bör ha mer eller inflytande över kommunens politiska verksamhet jämfört med idag?”. Svarsalternativen listas i kolumnrubrikerna. Alternativen har rangordnats efter balansmålet.

Källa: KOLFU 2008 N=7639-8225 (jfr Gilljam, Karlsson & Sundell kap.5).

Trots att det finns många problem med att jämföra frågorna i de två undersökningarna när det gäller åsikter om vem som bör ha mer respektive mindre makt är ändå likheterna dem emellan slående. I båda fallen är det medborgarna som politikerna främst önskar ge mer makt (balansmått +42 i riksdagen 2014 och +45 i kommunerna 2008). Därefter kommer olika kategorier av politiker, inklusive den svarande själv. I riksdagen önskar man ge ökat inflytande åt både riksdag och regering. I kommunerna vill man dock inte öka kommunstyrelsens inflytande, och man vill överlag minska inflytandet hos kommunstyrelsens ordförande.

På båda politiska nivåer önskar politikerna att förvaltningens/tjänstemännens inflytande ska minska – men det tycks som att kommunpolitikerna är särskilt angelägna om detta. Båda nivåer är också mycket ense om att journalisternas politiska makt bör minska.

En skillnad mellan de två undersökningarna är att det i kommunerna är betydligt fler som önskar att inflytandet för det lokala näringslivet bör öka, medan det i riksdagen finns en övervikt för att minska näringslivets inflytande. I kommunerna finns en klar övervikt för att minska statliga myndigheters inflytande över den lokala politiken medan det i riksdagen finns en viss övervikt för att öka kommuner och landstings inflytande över den nationella politiken. I riksdagen finns också en tydlig önskan att minska inflytande för EU och professionella lobbyister. Kommunpolitikerna tillfrågades inte om inflytandet för de två senare alternativen.

Inflytande bland olika kategorier av politiker

Ett annat sätt att mäta politikers makt är att utgå från deras eget självupplevda inflytande. Både riksdags- och kommunpolitikerna har svarat på en fråga om hur stort inflytande de uppskattar att de själva har på respektive politisk nivå. Att uppskatta sitt eget inflytande kan vara vanskligt och det är svårt att vara objektiv när man gör en sådan bedömning. Men oavsett om vissa politiker överlag tenderar att över- eller underskatta sitt inflytande kan vi använda detta mått för att jämföra olika kategorier av politiker. En sådan jämförelse görs i Tabell 5.

Tabell 5. Självupplevt inflytande bland olika kategorier av politiker i riksdag och kommun (medelvärde 0–10)

	Riksdag	Kommun		Riksdag	Kommun
Samtliga	5,5	5,4	<u>Kön</u>		
			Kvinnor	5,6	5,4
			Män	5,4	5,6
<u>Parlamentarisk position</u>					
Regering/Styre	6,0	6,2			
Opposition	5,1	4,5	<u>Senioritet</u>		
			Nyvalda	4,9	-
			Återvalda	5,8	-
<u>Politisk position</u>					
Ordförande i styrelsen	-	8,0			
1:e/2:e vice ordf. i KS	-	7,1	<u>Parti</u>		
Ordförande i fullmäktige	-	6,7	Vänsterpartiet	4,8	4,9
1:e/2:e vice ordf. i KF	-	5,6	Socialdemokraterna	6,4	5,8
Ledamot i styrelsen	-	5,7	Centerpartiet	5,8	5,7
Ersättare i styrelsen	-	5,1	Folkpartiet	6,1	5,2
Ordförande i utskott/nämnd	6,4	6,8	Moderaterna	5,2	5,7
Vice ordförande i utskott/nämnd	6,1	5,5	Kristdemokraterna	5,6	5,6
Ordinarie ledamot i utskott/nämnd	5,5	4,9	Miljöpartiet	4,6	4,5
Suppleant i utskott/nämnd	5,0	4,7	Sverigedemokraterna	3,9	3,1
Övriga	-	4,3	Övriga partier		4,1

Kommentar: Tabellen redovisar medelvärden 0–10 för olika kategorier av riksdags- och kommunpolitiker när de uppskattar sitt eget inflytande. För frågeformulering och svarsskala se tabell 1 och 2.

Källor: Riksdagsundersökningen 2014 N=269 och KOLFU 2012 N=8801.

De genomsnittliga ledamöterna i riksdagen och kommunfullmäktige uppskattar sitt eget inflytande på ett mycket snarligt sätt (5,5 respektive 5,4 på skalan 0 (inget inflytande) till 10 (mycket stort inflytande)). Tabell 5 visar också att skillnaderna mellan kvinnors och mäns upplevelser är små. Manliga kommunpolitiker upplever att de har något större inflytande än kvinnor (5,6 jämfört med 5,4) och denna skillnad är statistiskt signifikant. I riksdagen är resultatet det omvända (5,4 jämfört med 5,6) men här gör det lägre antalet svarande att skillnaden inte är signifikant. I RDU kan vi se att det finns en ännu större skillnad i upplevt inflytande bland nya jämfört med återvalda ledamöter. I KOLFU 2012 har vi inga uppgifter om ledamöternas senioritet, men i KOLFU 2008 kunde vi uppmäta en motsvarande effekt som den i riksdagen.

Både i riksdag och kommun upplever ledamöter som förträder partier som ingår i regeringen respektive kommunala styren sig som mer inflytelserika än ledamöter som tillhör oppositionen, men skillnaden i det upplevda inflytandet är klart större i kommunerna (6,5 jämfört med 4,5) än i riksdagen (6,0 jämfört med 5,1). Resultatet i riksdagen torde vara ett utfall av det politiska läget i riksdagen under undersökningsperioden.

Här kan här tilläggas att i både RDU 2014 och KOLFU 2012 tog politikerna ställning till påståendet ”Oppositionen har ett betydande inflytande över riksdagens/kommunens politik”. Politikerna svarade på en skala från 0 (instämmer inte alls) till 10 (instämmer helt). I riksdagen var medelvärdet på denna fråga mycket högre än i kommunerna (7,1 jämfört med 3,8). Denna fråga har inte ställts i tidigare riksdagsundersökningar men det är osannolikt att ett resultat av detta slag skulle ha uppkommit i någon annan riksdag under modern tid.

Om man endast ser till riksdagen är det enligt tabell 5 socialdemokratiska ledamöter som upplever sig ha störst inflytande (6,4) medan Sverigedemokraterna upplever sig ha lägst inflytande (3,9). Detta mönster återfinns även på lokal nivå 2012 (5,8 jämfört med 3,1). Att Sverigedemokrater i riksdagen upplever sig ha ett något större inflytande än partikamraterna i kommunerna beror sannolikt på det parlamentariska läget på nationell nivå 2014. I kommuner där SD har en motsvarande parlamentarisk position upplever partiets företrädare att de har ett större inflytande än i kommuner där de saknar denna position (4,6; Gilljam & Karlsson 2012).

Ett notabelt resultat är att näst efter Sverigedemokraterna är det riksdagsledamöter från regeringspartiet Miljöpartiet som upplever sig ha lägst inflytande (4,5). Bland de borgerliga partierna är det i den folktoppartistiska riksdagsgruppen som enskilda ledamöter upplever sig ha störst inflytande (6,1), medan inflytandet i Moderaterna är betydligt lägre (5,2).

I tabell 5 återfinns även ett förväntat samband mellan politikens position i den formella politiska hierarkin och självupplevt inflytande. I kommunerna är denna hierarki mer utpräglad då många fullmäktigeledamöter också är verksamma i olika verkställande organ som styrelser och nämnder. I riksdagen kan vi endast jämföra ledamöter med avseende på deras positioner som utskottsordförande (6,4), vice ordförande (6,1), ordinarie ledamot (5,5) respektive suppleant (5,0). Skillnaden i inflytande mellan dessa kategorier liknar den mellan ordförande och suppleanter i nämnder – men i kommunerna är skillnaderna något större (6,8; 5,5; 4,9; 4,7).

Referenser

- Boogers, Marcel (2014). "Pulling the Strings: An Analysis of Informal Local Power Structures in Three Dutch Cities". *Local government studies*, publicerad on-line januari 2014.
- Brothén, Martin, & Sören Holmberg (red.) (2010). *Folkets representanter. En bok om riksdagsledamöter och politisk representation i Sverige* Göteborgs universitet: Statsvetenskapliga institutionen.
- Bäck, Henry (2005). "Borgmästarens makt". *Kommunal ekonomi och politik*, 9 (1).
- Esaiasson, Peter & Sören Holmberg (1996). *Representation from Above. Members of Parliament and Representative Democracy in Sweden*. Aldershot & Brookfield: Dartmouth.
- Gilljam, Mikael, David Karlsson & Anders Sundell (2010). *Politik på hemmaplan. Tiotusen fullmäktigeledamöter tycker om demokrati*. Stockholm: SKL Kommentus.
- Gilljam, Mikael & David Karlsson (2012). "Tungan på vågen-partier i svenska kommuner." I Jenny Björkman & Björn Fjaestad (red.) *Tungan på Vågen. Vågmästare och balanspartier*, Göteborg: Makdam förlag.
- Holmberg, Sören (1974). *"Riksdagen representerar svenska folket". Empiriska studier i representativ demokrati*. Lund: Studentlitteratur.
- Holmberg, Sören & Peter Esaiasson (1988). *De folkvalda. En bok om riksdagsledamöterna och den representativa demokratin i Sverige*. Stockholm: Bonniers.
- Hunter, Floyd. (1953). *Community power structure. A study of decision makers*. Chapel Hill: University of North Caroline Press.
- Karlsson, David (2006). *Den svenske Borgmästaren. Kommunstyrelsens ordförande i den lokala demokratin*. Göteborgs universitet: Förvaltningshögskolan.
- Karlsson, David & Mikael Gilljam (2015). *Den lokala demokratins utmaningar*. Rapport till 2014 års Demokratiutredning.
- Karlsson, David & Mikael Gilljam (red.) (2014). *Svenska politiker. Om folkvalda i riksdag, landsting och kommun*. Stockholm: Santérus förlag.
- Karlsson, David, & Lukas Nordin (2015). *Riksdagsundersökningen 2014*. Göteborgs universitet.
- Skoog, Louise & David Karlsson (kommande). "Politiska konflikter och marknadisering – utmaningar för politiska ledare?" I Nils Aarsæther & Knut H. Mikalsen (red.), *Lokalpolitisk ledarskap i Norden*. Oslo: Gyldendal Akademisk.